

บทที่ ๗

◦ ความเป็นมาและพัฒนาการของสื่อการสอน

ผศ.ดร.ทิพย์ ชันแก้ว

ป.ธ.๙, พธ.ด.(พุทธจิตวิทยา)

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

- เมื่อศึกษาบทที่ ๗ จบแล้ว นักศึกษาสามารถ
 - ๑.อธิบายความเป็นมาและพัฒนาการของสื่อการสอนได้
 - ๒.อธิบายวิวัฒนาการสื่อการเรียนการสอนจากกระดาน
ชนวนสู่ยุค E-Book ได้
 - ๓.อธิบายบทบาทของครูกับสื่อการเรียนการสอนได้
 - ๔.อธิบาย ปัญหาในการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนได้

๗.๑ ความนำ

- สื่อการสอน (Instructional media) และการออกแบบการสอน (Instructional design) ได้มีการพัฒนามาด้วยกันแต่ก็แยกตัวเป็นอิสระแต่ก็มีส่วนมาบรรจบกัน แม้ว่าการใช้ของจริง (Real object) ภาพวาด (Drawing) และสื่ออื่นๆนับเป็นส่วนหนึ่งของการสอน อย่างน้อยที่สุดเป็นการนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าทางด้านประวัติศาสตร์ของการใช้สื่อการสอน๓เช่น-เดียวกับ การออกแบบการสอนเป็นสิ่งที่ปรากฏชัดเจนในศตวรรษที่ ๒๐

๗.๑ ความนำ

- ในอเมริกาเหนือพบว่าพิพิธภัณฑสถานเป็นสิ่งที่มี ความสำคัญซึ่งมีอิทธิพลของสื่อการสอน พิพิธภัณฑสถานมี ประวัติศาสตร์ของความร่วมมือกับโรงเรียนและมี บทบาทในชุมชน ในปี ๑๙๐๕ พิพิธภัณฑสถานทางการ ศึกษา St. Louis กลายเป็นพิพิธภัณฑสถานแบบเปิดของ โรงเรียนในสหรัฐอเมริกาซึ่งในปัจจุบัน เรียกว่า ศูนย์ สื่อการศึกษา (Media Center) เป็นสถานที่เก็บ รวบรวมงานศิลปะ หุ่นจำลอง แผนภูมิ ของจริง และ สื่อวัสดุอื่นๆ

พัฒนาการของสื่อการเรียนการสอน

- แม้ว่าก่อนที่จะเริ่มต้นศตวรรษที่ 20 ได้มีความสนใจอย่างกว้างขวางในสิ่งที่เรียกว่า การสอนโดยการใช้ภาพ (Visual instruction) หรือจักขุศึกษา (Visual education)
- หลักการสำคัญที่ซ่อนอยู่ข้างใต้ความเคลื่อนไหวนี้คือ รูปภาพ (Picture) ซึ่งมีความใกล้เคียงกับของจริงมากกว่าคำพูด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเน้นการให้ข้อมูลทาง ภาษา

ฟิล์ม (Film)

- ศตวรรษที่ 20 โทมัส เอดิสัน (Thomas Edison) ได้พัฒนาชุดฟิล์มทางวิทยาศาสตร์และประวัติศาสตร์ สำหรับในโรงเรียนฟิล์มภาพยนตร์ได้นำมาใช้ในการศึกษา ได้แก่ การแสดงผลงานการสร้างละคร และแคตตาล็อกของฟิล์มภาพยนตร์ทางการศึกษา ที่ได้มีการตีพิมพ์ในสหรัฐอเมริกาในปี คศ. 1910

เสียง (Audio)

- มาเป็นสื่อการเรียนการสอน (Instruction media) ช่วงระหว่าง 1920-1930 ได้มีการนำวิทยุเข้าเข้ามาทดลองใช้ และ ในปีค.ศ.1929 โรงเรียนทางอากาศโอไฮโอ (Ohio School) โดยความร่วมมือกับมลรัฐมหาวิทยาลัยโอไฮโอ และสถานีวิทยุ Cincinnati และได้มีการจัดตั้งโมเดลที่คล้ายคลึงกับความร่วมมือนี้อยู่ในสถานที่

พัฒนาการของสื่อการเรียนการสอน

- เช่นเดียวกันได้มีความพยายามในการนำสื่อทางด้านเสียง (Audio) เข้ามาเป็นสื่อการเรียนการสอน (Instruction media) ช่วงระหว่าง ๑๙๒๐-๑๙๓๐ ได้มีการนำวิทยุเข้ามาทดลองใช้ และ ในปีค.ศ.๑๙๒๙ โรงเรียนทางอากาศ โอไฮโอ (Ohio School) โดยความร่วมมือกับมลรัฐ มหาวิทยาลัยโอไฮโอ และสถานีวิทยุ Cincinnati และได้มีการจัดตั้งโมเดลที่คล้ายคลึงกับความร่วมมือดังกล่าวในสถานที่อื่นๆเพื่อที่จะสาธิตการใช้วิทยุในฐานะที่เป็นสื่อทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2

- ภาพยนตร์ทางการศึกษาและสื่ออื่นๆกลายเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมที่ใช้ในสงคราม ในช่วงระหว่างสงคราม รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ผลิตฟิล์มสำหรับการฝึกอบรม มากกว่า 800 เรื่อง และฟิล์มสตริป และได้จัดซื้อเครื่องฉายฟิล์มสตริป 10,000 เครื่อง และจ่ายเงิน 100 ล้านดอลลาร์ สำหรับฟิล์มที่ใช้ในการฝึกอบรม

ปี 1950

- เป็นช่วงยุคการใช้โทรทัศน์ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสื่อใหม่ของการศึกษา ได้จัดตั้งสถานีโทรทัศน์ที่มหาวิทยาลัยรัฐไอโอวา (Iowa) ในปี ค.ศ. 1950 และได้มีการจัดตั้งในที่อื่นๆ ในช่วงปี ค.ศ. 1952 Federal Communications Commission ได้จัดตั้งสถานีโทรทัศน์ จำนวน 242 ช่อง และเรียกว่า สถานีโทรทัศน์ทางการศึกษา (Educational Television Station) เป็นผลที่ช่วยทำให้การใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษายาวตัวและแพร่หลาย

ปัจจุบัน

- โทรทัศน์ทางการศึกษาจะอยู่ในรูปของ (PBS) และอื่นๆ ลักษณะที่พบในโรงเรียน ได้แก่ Channel One ซึ่งจะเสนอข่าวต่างๆ แม้ว่าโทรทัศน์เพื่อการเรียนการสอนจะไม่ได้บรรลุตามเป้าหมายในห้องเรียน แต่ก็ยังใช้กันอยู่ในการเรียนการสอน วิดีทัศน์ได้มีการพัฒนาและมีอิทธิพลต่อการเรียนในโรงเรียน อย่างไรก็ตามวิดิทัศน์ในโรงเรียนปัจจุบันอาจรวมถึง VCR หรือ การศึกษาทางไกล

ระหว่างปี 1950 และ 1960

- สาขาวิชาเกี่ยวกับสื่อการศึกษา ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการเน้นสื่อทางด้าน เครื่องมือ อุปกรณ์ (Hardware) มาสู่บทบาทของสื่อในการเรียนรู้ การศึกษาอย่างเป็นระบบถูกนำมาใช้ ในการสร้างวิธีการต่างๆที่จะทำให้คุณลักษณะ (Attribute) หรือ ลักษณะ (Features) ของสื่อต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ (Learning)

ระหว่างปี 1950 และ 1960

- ทฤษฎีต่าง ๆ หรือโมเดลการสื่อสาร (Model of communication) ได้มีการการพัฒนาควบคู่ไปกับบทบาทของสื่อ โมเดลเหล่านี้ช่วยทำให้ผู้เชี่ยวชาญด้านโสตทัศนศึกษา (Audio visual specialists) ได้พิจารณาทุกๆ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารเพิ่มขึ้น

เหตุผล

- การศึกษาทางด้านโสตทัศนศึกษา(Audiovisual Education) จึงขยายแนวความคิด(Concept)ที่กว้างขวางเพิ่มขึ้นกว่าเดิมที่มุ่งเน้นเฉพาะด้านสื่อ(Media)เท่านั้น ประกอบกับการมาประสานรวมกันกับศาสตร์ทางโสตทัศนศึกษา (Audiovisual Science)

เหตุผล

- ทฤษฎีการสื่อสาร (Communication Theories) ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) และการออกแบบการสอน (Instructional Design) ได้เริ่มขึ้น และเป็นการเริ่มต้นของเทคโนโลยีทางการสอน (Instructional Technology)

ผลของการใช้สื่อต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น

- สาขาวิชานี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงและเติบโตมากขึ้น
ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อกลายเป็นผู้ที่มีความสำคัญ
เพิ่มมากขึ้นในชุมชนโรงเรียน สื่อที่มีรูปแบบใหม่ๆ
ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น และความเคลื่อนไหว
ต่าง ๆ นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงศาสตร์ทางด้านโสต
ทัศนศึกษา

ผลของการใช้สื่อต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น

- การศึกษาทางด้านสื่อซึ่งเริ่มประมาณปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 และดำเนินการต่อเนื่องมา สื่อกลายเป็นสิ่งที่ถูกมองว่าไม่สามารถเป็นส่วนที่แยกตัวออกมาอย่างโดดเดี่ยวได้ แต่ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางเทคโนโลยีการศึกษา ซึ่งกว้างขวางกว่าแนวคิดเดิม

การออกแบบการสอน

- การออกแบบการสอนที่พัฒนาไปเป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาในสาขาวิชา และศาสตร์ทางด้านสื่อได้ เติบโตพร้อมทั้งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการ ออกแบบการสอน (Instructional design) และการ สื่อสาร (Communication)

๗.๒ วิวัฒนาการสื่อการเรียนการสอน จากกระดานชนวนสู่ยุค E-Book

- เมื่อการศึกษากลายเป็นสิ่งจำเป็น ที่มวลมนุษยชาติจะต้องได้รับเพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้
- การสื่อสารไร้สายกำลังเป็นเสมือนปัจจัยที่ 5 ในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดแนวคิดการทำสื่อการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-Book ขึ้นมาทดแทนสื่อการสอนแบบดั้งเดิม

๗.๒ วิวัฒนาการสื่อการเรียนการสอน จากกระดานชนวนสู่ยุค E-Book

- สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ ซิป้า ได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในด้านการศึกษา โดยมีการนำเทคโนโลยีซอฟต์แวร์มาประยุกต์ใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอน จึงมีการจัดอบรมบุคลากรด้านครู อาจารย์ เพื่อเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี E-Book ขั้นพื้นฐาน รุ่นละ ๑,๐๐๐ คน ขณะนี้ผ่านไปแล้ว ๒ รุ่น

๗.๒ วิวัฒนาการสื่อการเรียนการสอน จากกระดานชนวนสู่ยุค E-Book

- สำหรับงบประมาณที่ใช้ในการจัดการฝึกอบรมรวมไป
ถึงการคัดเลือกบุคลากรเข้ารับการอบรม ใช้จ่าย
ประมาณ ๑๐ ล้านบาทต่อ ๑ รุ่น โดยทางซีป้าให้การ
สนับสนุนปีละประมาณ ๖ ล้านบาท ไม่ว่าจะเป็ค่าที่
พัก ค่าซอฟต์แวร์ ค่าอบรม ส่วนที่เหลือจะเป็น
ผู้สนับสนุนที่ช่วยเข้ามาในรูปแบบของอุปกรณ์ หรือ
ค่าใช้จ่าย ส่วนการคัดเลือกบุคลากรเป็นหน้าที่ของ
กระทรวงศึกษาธิการ จะรับสมัครและคัดเลือก

๗.๒ วิวัฒนาการสื่อการเรียนการสอน จากกระดานชนวนสู่ยุค E-Book

- จากพัฒนาการที่กำลังเกิดขึ้นนี้ เห็นได้ชัดว่ารากฐานการศึกษาและเทคโนโลยีต่างเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ การประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ดีเพียงแต่จะดึงจุดดีจุดไหนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๗.๓ บทบาทของครูกับสื่อการเรียนการสอน

- ปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษา และถือว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาในทุกภาคส่วนของประเทศ กอปรกับความพยายามในการที่จะพัฒนาสังคมให้ก้าวสู่สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ปีพุทธศักราช ๒๕๔๔ จึงได้มีการประกาศใช้หลักสูตรขั้นพื้นฐานตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก ๑๑๖/๒๕๔๔-ลงวันที่-๒-พฤศจิกายน-๒๕๔๔

๗.๓ บทบาทของครูกับสื่อการเรียนการสอน

- การประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการของหน่วยงานในกระทรวง ศึกษาธิการ เปลี่ยนแปลงไป และแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545-2559 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ของการจัดการศึกษาของไทย ตามแนวปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ผนวกกับนโยบายด้านการจัดการศึกษาของรัฐบาล

๗.๓ บทบาทของครูกับสื่อการเรียนการสอน

- แนวทางเพื่อการปฏิบัติต่างๆ ในการจัดการศึกษาของชาติระดับและการเปลี่ยนแปลงในสังคม อันเป็นผลมาจากพัฒนาการของยุคโลกาภิวัตน์ที่ส่งผล ให้การสืบหาค้นคว้าแสวงหาความรู้ และการเรียนรู้ทางศาสตร์ต่างๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และพัฒนาการของการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้พัฒนาได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งใหม่ๆ

๗.๓ บทบาทของครูกับสื่อการเรียนการสอน

- **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**

อธิบายว่า สื่อการสอน หมายถึง วิธีการ เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้เป็นสื่อในการศึกษา ที่จะทำให้ บทเรียนที่ยากและซับซ้อนกลายเป็นเรื่องง่ายต่อ ความเข้าใจ ก็อาศัยสื่อการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

- ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการสอน หมายถึง ระบบกรนำวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการมาเป็น ตัวกลางในการศึกษาแก่ผู้เรียน ดังนั้น จำแนก ประเภทของสื่อการศึกษา ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ
- 1. ประเภทวัตถุ (Materiate) ได้แก่ สิ่งที่เป็นสิ่งของ ทั้งหลาย ทั้งรูปภาพ สัญลักษณ์

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

- 2. ประเภทอุปกรณ์ (Equipment) วัสดุภัณฑ์
โทรทัศน วิทยุ คอมพิวเตอร์
- 3. ประเภทวิธีการ (Methods) เป็นสื่อประเภท
กระบวนการ และการกระทำ เช่น การจัดกิจกรรม
การเรียนรู้การสอนแบบต่างๆ การสาธิต การทดลอง
การจัดนิทรรศการ

๗.๔ ปัญหาในการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอน

- 1. เกี่ยวกับทางโรงเรียน
- โรงเรียนไม่มีงบประมาณสำหรับซื้ออุปกรณ์การสอน
- อุปกรณ์ที่โรงเรียนมีอยู่ ไม่ตรงกับบทเรียน
- อุปกรณ์ที่ทางโรงเรียนมีอยู่ล้าสมัย หรือชำรุด
- สภาพห้องเรียนและสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสมกับการใช้
อุปกรณ์บางประเภท เช่น ห้องมีแสงสว่างมากเกินไป ไม่
เหมาะสมกับเครื่องฉายบางประเภท

2. เกี่ยวกับผู้สอน

- * ผู้สอนไม่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านโสตทัศนศึกษา
- * ผู้สอนขาดทักษะในการใช้เครื่องมือบางประเภท
- * ผู้สอนเกรงว่าเมื่อใช้อุปกรณ์การสอนแล้ว จำทำให้เสียเวลาและสอนไม่ทันตามหลักสูตร
- * ผู้สอนไม่เห็นความสำคัญของอุปกรณ์ และคิดว่าตนเองสามารถสอนได้โดยไม่มีอุปกรณ์

2. เกี่ยวกับผู้สอน

- * ผู้สอนไม่ยอมอุทิศเวลาในการทำอุปกรณ์และใช้อุปกรณ์
- * ผู้สอนคิดว่าเมื่อใช้อุปกรณ์แล้วระเบียบของห้องจะเสียไป
- * ผู้สอนไม่อยากใช้อุปกรณ์การสอน เพราะราคาแพง กลัวว่าจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่เกิดการชำรุด หรือเสียหาย

3. เกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน

- ผู้บังคับบัญชาไม่ส่งเสริมให้มีการใช้อุปกรณ์การสอนมากเท่าที่ควร และบางแห่งก็ขาดกำลังคน ที่จะทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ
- จากที่กล่าวมา แล้วทั้งหมดในเรื่องบทบาทของครูกับสื่อการเรียนการสอน สรุปได้ว่า สื่อการสอนทั้งหลายเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอน กล่าวคือ ทำให้บทเรียนน่าสนใจ นักเรียนเกิดความสนุกสนานในบทเรียน และยังช่วยทุ่นเวลาในการสอนอีกด้วย

สรุปท้ายบท

- ผู้สอนจะต้องหมั่นตรวจสอบและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนประเภทต่างๆ เช่น ประเภทหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ เพื่อเพิ่มศักยภาพของครูผู้สอน ส่วนการพัฒนาไปจนถึงระดับโตนั้น ขึ้นอยู่กับความใส่ใจและความรับผิดชอบ สื่อการเรียนการสอนบางอย่างอาจต้องปรับปรุงแก้ไขเล็กน้อย หรือบางประเภทอาจถึงขั้นทำขึ้นใหม่ทั้งหมดก็ได้